

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET

Billedkunst Læseplan

2019

Indhold

1 Om læseplanens funktion	3
2 Læseplanens opbygning	4
3 Fagets formål og identitet	5
4 Fagets kompetenceområder og kompetencemål	7
4.1 Progression inden for kompetenceområderne	9
5 Udviklingen i indholdet i undervisningen	11
5.1 1. trinforløb for 1.-3. klasse	11
5.2 2. trinforløb for 4.-6. klasse	14
6 Tværgående emner og problemstillinger	18
7 Tværgående temaer	19
7.1 Sproglig udvikling	19
7.2 It og medier	20
7.3 Innovation og entreprenørskab	21

1 Om læseplanens funktion

Læseplanen beskriver grundlaget for undervisningen i faget. Læseplanen fortolker forholdet mellem skolens formål, lovens centrale bestemmelser om undervisningens tilrettelæggelse og de fagspecifikke bestemmelser i Fælles Mål.

Fagformålet beskriver, hvordan faget bidrager til at opfylde folkeskolens formål, og angiver den overordnede retning for tilrettelæggelsen af undervisning i faget. Fagformålet og de underliggende kompetencemål samt færdigheds- og vidensområder er således den overordnede ramme for lærerens overvejelser om tilrettelæggelse af undervisningen, herunder overvejelser vedrørende valg af undervisningens indhold. Læseplanen udfolder de bindende kompetencemål samt færdigheds- og vidensområderne i Fælles Mål, hvor det faglige indhold konkretiseres.

Læseplanen uddyber kompetencemålene og beskriver det indhold og den progression, der skal knytte sig til kompetencemålene med henblik på at give en ramme for lærernes valg af indhold. Læseplanen beskriver de bindende færdigheds- og vidensområder, der ligger under fagets kompetencemål på de enkelte trinforløb. Færdigheds- og vidensområderne angiver i overskriftsform afgørende faglige elementer i arbejdet henimod at indfri kompetencemålene som udgangspunkt for bestræbelsen på at opfylde fagformålet, og skal danne udgangspunkt for tilrettelæggelsen af undervisningen.

2 Læseplanens opbygning

Læseplanen beskriver den overordnede ramme for billedkunstoffaget i folkeskolen og giver et indblik i fagets indholdsområder, som de er beskrevet i Fælles Mål for billedkunst. Nedenfor følger en kort læsevejledning til læseplanens indholdsfortegnelse.

Læseplanen indledes med billedkunstoffagets formål og identitet i **kapitel 3**. I afsnittet beskrives bl.a., hvilke særlige forudsætninger billedkunstoffaget har i forhold til at kunne opfylde folkeskolens og fagets formål. Med afsæt i beskrivelsen af fagformålet præsenteres de grundlæggende idéer med faget og fagets arbejds- og erkendelsesformer.

I **kapitel 4** beskrives billedkunstoffagets kompetenceområder og kompetencemål og deres indbyrdes sammenhænge, og hvordan de spiller sammen og kan være svære at adskille i praksis. Til sidst i kapitlet beskrives progressionen – først inden for hvert kompetenceområde og inden for det enkelte trin og herefter på tværs af de tre kompetenceområder.

I **kapitel 5** er der fokus på indholdet i undervisningen via en beskrivelse af hvert enkelt færdigheds- og vidensområde, og hvordan der med afsæt i disse kan arbejdes frem mod det kompetencemål, som de er tilknyttet. Desuden er der for hvert kompetencemål og færdigheds- og vidensområde forslag til, hvad undervisningen kan lede frem mod, at eleverne skal lære.

Kapitel 6 har fokus på, hvordan eleverne kan anvende og udbygge de tilegnede kundskaber og færdigheder fra undervisningen i billedkunst i tværfaglige emner og problemstillinger.

Læseplanen afsluttes med **kapitel 7**, der har fokus på, hvordan billedkunstoffaget og de tværgående temaer sproglig udvikling, it og medier samt innovation og entreprenørskab kan anskues.

3 Fagets formål og identitet

Faget billedkunst er et obligatorisk fag i folkeskolen fra 1.-6. klasse. Undervisningen er opdelt i to trinforløb: 1. - 3. klasse og 4.-6. klasse. Fælles Mål omfatter tre kompetenceområder: billedfremstilling, billedanalyse og billedkommunikation.

Fagets formål

Eleverne skal i faget billedkunst udvikle kompetencer til at opleve, producere og analysere billeder. Eleverne skal blive i stand til at iagttage, reflektere og bruge billedsprog i kommunikative og innovative processer.

Stk. 2. Eleverne skal i arbejdet med plane, rumlige og digitale billeder tilegne sig færdigheder i og viden om kunst, medier og andre visuelle udtryks- og kommunikationsformer som grundlag for at udtrykke sig gennem billeder og andre visuelle former.

Stk. 3. I faget billedkunst skal eleverne som deltagere i og medskabere af kultur og som del af deres kreative udvikling og æstetiske dannelse udvikle deres kundskaber om kunstens og kulturens billedformer, som de fremstår i lokale og globale kulturer.

Billedkunst bidrager med sin særlige faglighed, metoder og arbejdsformer til skolens dannelsesopgave. Dette ses i relationen mellem fagformålet og folkeskolens formål. Den "kreative udvikling" og den "æstetiske dannelse" er nødvendige elementer i "elevens alsidige udvikling". Gennem undervisningen i billedkunst fremstiller, oplever og analyserer eleverne billeder. Billedkunst er således også et praktisk fag, som foregår i en vekselvirkning mellem billedproduktion, analyse og kommunikation. Elevernes praktiske billedarbejde tager afsæt i det tematiske indhold, de gerne vil formidle visuelt. Deres egne billedudtryk får inspiration fra kunstens og kulturens billeder hvad angår indhold, form og udtryk. Gennem æstetiske læreprocesser får eleverne på denne måde viden om verden og bliver bevidste om billeders brug og betydninger. Disse kompetencer danner eleven og gør eleven i stand til at handle i en kompleks og evigt foranderlig verden med mangfoldige billedudtryk.

Billeder er en uundværlig del af menneskers liv, hvor alt fra aktivitet, udtryk og kommunikation via de sociale medier over nyheder og videnskabelig formidling udbredes visuelt, omgående og på tværs af sproggrænser. Begivenheder, vi før delte ansigt til ansigt med nære bekendte, bliver nu offentlige, og det bringer os tættere på hinanden, men på en anden måde end tidligere. Eleven møder billeder, som vækker følelser, gør indtryk og åbner deres øjne for nye måder at opleve og forstå virkeligheden på.

Det brede billedbegreb

Gennem undervisningen i billedkunst arbejdes der med billeder forstået i ordets bredeste forstand, også kaldet det brede billedbegreb, der omfatter alle billedtyper, dvs. både plane billeder, som fx tegning, grafik og maleri, rumlige billeder, som fx skulptur og installation, samt digitale billeder, som fx hjemmesider og computerspil. I billedkunst spiller elevens egne tanker og udsagn en vigtig rolle, og eleverne lærer at udtrykke de tanker og følelser, som optager dem, ved hjælp af billeder. Billeder betyder i denne sammenhæng primært alle visuelle udtryk, som er lavet af mennesker med det formål at kommunikere og at udtrykke sig om noget.

Gennem undervisningen i billedkunst udvikles praktiske og tekniske færdigheder samt kompetencer til at give udtryk for forestilling og fantasi gennem forskellige udtryksformer. Udtryksformerne og de materialer, redskaber og teknikker, der knytter sig til disse, sætter rammerne for oplevelse, fordybelse og virkelyst. Herigennem bliver elevens glæde ved at opleve, fremstille og forstå billeder styrket, og eleven får tillid til egne muligheder.

For at kunne navigere i og afkode den billedkultur, eleverne hver dag er en aktiv del af, er det vigtigt, at undervisningen i billedkunst udvikler elevernes æstetiske dannelse, forstået som evnen til at arbejde praktisk, kreativt og kritisk reflekterende med billedsprogets udtryks- og kommunikationsformer. Med en aktiv og bevidst tilgang til billeder og den visuelle kultur får eleverne kompetencer i at være deltagere og medskabere af den billedkultur, de selv er en del af.

En central del af faget er, at eleverne oplever glæden ved at arbejde praktisk med at udvikle deres egne billedudtryk, deres fantasi og kreativitet og deres evner til at kunne se ting på nye og anderledes måder. Glæden ved at fordybe sig og øve sig i at kunne mestre praktiske og håndværksmæssige færdigheder for fx at kunne skabe et præcist udtryk i billedfremstillingen gennem brugen af materialer, redskaber og teknikker kan være vigtig for elevernes tillid til egne evner og for udviklingen af deres identitet. Det, at de er i stand til at kommunikere med andre mennesker gennem mange forskellige, visuelle udtryksformer, er centralt i billedkunst.

Kompetencer i billedfremstilling, billedanalyse og billedkommunikation er nødvendige for at løse opgaver og udfordringer i et moderne samfund. Gennem undervisning i fagets kompetenceområder styrkes elevernes deltagelsesmuligheder og medansvar og dermed den almene og alsidige dannelse. Undervisning i fagets kompetenceområder styrker elevernes evne til at udtrykke sig gennem billeder, selektere og reflektere over egne og andres billeder. Eleverne udveksler betydninger, og herigennem bliver de klogere på sig selv og andres livsverden.

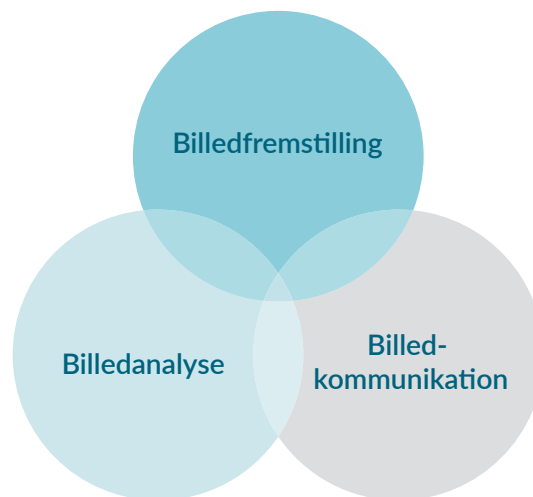
Faget billedkunst bidrager til elevernes alsidige udvikling, og gennem fordybelse oplever eleverne glæde ved at beskæftige sig med praktisk billedarbejde og ved at fuldføre processer, der leder frem mod et færdigt værk. Det giver eleverne personlig værdi at mestre både viden og færdigheder inden for kompetenceområderne. Disse forbereder eleven til deltagelse i et demokratisk samfund samt til videre uddannelse.

4 Fagets kompetenceområder og kompetencemål

I dette kapitel bliver der gjort rede for, hvad indholdet er i kompetenceområderne, og hvordan progression og sammenhæng mellem de forskellige kompetenceområder kan forstås.

Fælles Mål i billedkunst består af tre kompetenceområder med tilhørende kompetencemål og færdigheds- og vidensområder. Kompetenceområderne og deres indbyrdes sammenhæng er gengivet i figur 1.

Figur 1: Kompetenceområderne i billedkunsthaget

Undervisningen bygger på en treklang af praktisk billedarbejde, billedanalyse og billed-kommunikation. De tre kompetenceområder kan ses som forskellige områder i en samlet billedproces. Kompetenceområderne er indbyrdes afhængige og indgår altid på forskellige måder og med forskellig vægt. Samlet set beskriver kompetencerne i billedkunst evnen til at anvende færdigheder og viden i konkrete, praktiske sammenhænge.

Kompetenceområdet: Billedfremstilling

Oversigt over kompetencemålene inden for kompetenceområdet billedfremstilling

Kompetencemål	
Efter 3. klassesetrin	Efter 6. klassesetrin
Eleven kan udtrykke sig i plane, rumlige og digitale billeder.	Eleven kan eksperimentere med og udtrykke sig i billeder med vægt på tematisering.

Kompetenceområdet billedfremstilling handler om, at eleverne lærer at anvende et bredt udvalg af udtryksformer, teknikker og materialer hensigtsmæssigt gennem fremstilling af hhv. plane, rumlige og digitale billeder.

Med et bredt opbygget fundament af praktiske erfaringer og teoretisk viden om formsproglige elementer, som fx form, farve og komposition i billedarbejder, bliver eleverne i stand til at udvælge, kombinere og eksperimentere med deres billedudtryk. Med afsæt i tematisk billedarbejde kan der skabes muligheder for at zoom ind på dele af virkeligheden og perspektivere og problematisere et særligt område. Tematisk billedarbejde udfolder sig over længere tid, understøtter muligheden for faglig fordybelse og refleksion, ligesom flere udtryksformer kan nuancere det givne tema. Elevens kreative arbejde i billedfremstillingen udfordres af benspænd i opgaveformuleringen. I arbejdet med benspænd får eleverne både frihed til at arbejde inden for rammen, men også muligheden for at sprænge den.

Kompetenceområdet: Billedanalyse

Oversigt over kompetencemålene inden for kompetenceområdet billedanalyse

Kompetencemål	
Efter 3. klassesetrin	Efter 6. klassesetrin
Eleven kan samtale om egne og andres billeder.	Eleven kan analysere og vurdere billeders anvendelse inden for forskellige kultur- og fagområder.

Kompetenceområdet billedanalyse handler om at udvikle elevernes sprog om og forståelse af billeder, og om hvad billeder kan. Billedsamtales om egne og andres billeder er derfor en central del af undervisningen. Billedsamtales rammesættes af læreren og foregår før, under og efter billedarbejdet, både med hele klassen, den enkelte elev og eleverne imellem. I den indledende undervisning kan det handle om, at eleverne får mod til at sætte ord på det, de konkret ser i et billede, men også at kunne sætte ord på, hvordan billeder virker på eleven selv, og hvordan billeder påvirker og kommunikerer med og til eleven.

Når det gælder elevernes egne billeder, kan det fx handle om at kunne formulere sin idé med sit billedarbejde og at kunne begrunde sine valg af fx farver, komposition og materialer. Det er hensigtsmæssigt, at billedsamtales foregår i en tryk og tillidsfuld atmosfære, så eleverne tør deltage aktivt, åbent og undersøgende i billedsamtales.

Efterhånden kan der arbejdes hen imod, at eleverne lærer at undersøge, og vurdere, hvordan billeder bliver anvendt i forskellige sammenhænge, fx i udstillinger, byrum, fagbøger og sociale medier.

Kompetenceområdet: Billedkommunikation

Oversigt over kompetencemålene inden for kompetenceområdet billedkommunikation

Kompetencemål	
Efter 3. klasses trin	Efter 6. klasses trin
Eleven kan kommunikere med billeder.	Eleven kan kommunikere ideer og betydninger visuelt.

Kompetenceområdet billedkommunikation handler om at formidle billeder i forskellige sammenhænge. Her kan man fx tage udgangspunkt i udstillinger på skolen, en billedserie på skolens hjemmeside, en folder om et bestemt emne, en plakat eller en happening i det offentlige rum. Eleverne kan arbejde med, hvordan valg af fx udtryksform, farve og materiale, idé og intention med billedet samt iscenesættelse af dette har indflydelse på modtagerens forståelse af billedet. Eleverne kan i den forbindelse overveje, hvilke idéer og betydninger de gerne vil fremme i billedkommunikationen, og hvordan dette modtages, når billedet iscenesættes på en bestemt måde i en bestemt kontekst. Eleverne kan desuden reflektere over, hvad billedet kan bruges til i forskellige sammenhænge.

4.1 Progression inden for kompetenceområderne

Vægtningen af de tre kompetenceområder kan variere i de enkelte undervisningsforløb. Opgavens rammesætning styrer, hvilket kompetenceområde der tages udgangspunkt i. Undervisningen kan tilrettelægges, så eleverne får mulighed for at udvikle og opbygge faglig viden, færdigheder og forståelse fra et simpelt til et mere komplekst niveau. Kunsten er at gøre elevens tilegnelse af det nye og komplekse muligt. Udgangspunktet for en vellykket progression forudsætter, at læreren medtænker elevernes forudsætninger for forståelse og udbytte af processen.

Progression inden for kompetencemålene

Kompetencemålet inden for billedfremstilling efter 3. klasse lægger bl.a. op til, at eleverne får kompetencer i at kunne udtrykke fx fantasi, følelser, oplevelser og viden gennem plane, rumlige og digitale billeder, og der opbygges et begyndende fundament i praktisk billedfremstilling.

I kompetencemålet efter 6. klasse kvalificerer eleverne deres billedudtryk. På mellemtrinnet lægges der yderligere vægt på den undersøgende og eksperimenterende tilgang med henblik på at kvalificere valg af fx form, farve og materiale. Med vægt på tematisering arbejdes der med billedfremstilling, som dels handler om noget bestemt, og dels forholder sig til billedets intention.

Kompetencemålet inden for billedanalyse efter 3. klasses trin handler bl.a. om at kunne samtale om egne og andres billeder i forhold til simple analysetilgange. Der arbejdes bl.a. med at opbygge et begyndende fagspecifikt ordforråd, hvor fagbegreber introduceres og anvendes i billedsamtalen.

I kompetencemålet efter 6. klasses trin arbejdes der med mere avancerede analysetilgange, hvor det også handler om at kunne vurdere billeders anvendelse inden for forskellige

kultur- og fagområder. I billedsamtalen kan der fx inddrages flere fagbegreber, der giver et fælles sprog, som kan være med til at nuancere samtalen om og analysen af billeder.

Kompetencemålet inden for billedkommunikation efter 3. klassetrin handler bl.a. om at kunne kommunikere et indhold ved hjælp af billeder til andre i et alderssvarende formsprog. I kompetencemålet efter 6. klassetrin handler det om at kommunikere et indhold med en bevidst intention. Der kan arbejdes med udstillingsformidling mht. form og funktion, og om udstillingen skal være i et analogt eller digitalt miljø for at understøtte hensigten.

5 Udviklingen i indholdet i undervisningen

De tre kompetenceområder billedfremstilling, billedanalyse og billedkommunikation er inddelt i færdigheds- og vidensområder, som er beskrevet enkeltvis nedenfor. Kapitlet indledes med en overordnet beskrivelse af undervisningen i billedkunst på hvert trin og på tværs af kompetenceområder. Desuden er det beskrevet, hvordan der inden for hvert enkelt færdigheds- og vidensområde kan arbejdes frem mod det kompetencemål, som de er tilknyttet.

Oversigt over kompetenceområder og -mål samt færdigheds- og vidensområder

Kompetence område	Kompetencemål		Færdigheds- og vidensområder	
	Efter 3. klassetrin	Efter 6. klassetrin	Efter 3.klassetrin	Efter 6. klassetrin
Billedfremstilling	Eleven kan udtrykke sig i plane, rumlige og digitale billeder.	Eleven kan eksperimentere med og udtrykke sig i billeder med vægt på tematisering.	Tegning og grafik. Maleri og collage. Skulptur og arkitektur. Digitale billeder.	Tegning og grafik. Maleri og collage. Skulptur og arkitektur. Digitale billeder.
Billedanalyse	Eleven kan samtale om egne og andres billeder.	Eleven kan analysere og vurdere billeders anvendelse inden for forskellige kultur- og fagområder.	Billedgenrer. Billedkomposition. Billedfunktion.	Billedgenrer. Billedkomposition. Billedfunktion.
Billedkommunikation	Eleven kan kommunikere med billeder.	Eleven kan kommunikere idéer og betydninger visuelt.	Udstilling.	Udstilling og formidling.

5.1 1. trinforløb for 1.-3. klasse

Eleverne arbejder på dette trin med billeder på baggrund af fælles oplevelser, undersøgelser og erfaringer i de nære omgivelser. Eleverne stifter bl.a. bekendtskab med grundlæggende udtryksformer i faget, tegning og grafik, maleri og collage, skulptur og arkitektur samt digitale billeder, og herigennem udvikler de deres billedsprog. Denne læring kan finde sted i forløb, hvor eleverne undersøger, eksperimenterer og afprøver fagets mange muligheder i forhold til et givent tema. Gennem billedarbejdet tilegner eleven sig manuelle færdigheder i at håndtere materialer og teknikker og arbejde med at give udtryk for oplevelser, fantasi og forestillinger.

På trinnet lærer eleverne at samtale om egne og andres billeder. I begyndelsen fokuseres der på elevernes umiddelbare oplevelser af billeder, men efterhånden kan læreren stille

spørgsmål til forskellige elementer i billedet, og eleverne kan på den måde indføres i fagsproget. Læreren kan i arbejdet inddrage billeder fra den verden, der omgiver eleverne, så de på den måde bliver bekendt med forskellige billedgenrer.

En vigtig del af elevernes billedfremstilling er, at deres billeder også med jævne mellemrum bliver præsenteret for andre end dem selv og klassen. Billedkommunikationen handler bl.a. om, at eleven forholder sig til hvem der skal se og opleve billederne. Dette kan i første omgang dreje sig om udstillinger på skolen, på klassens blog eller på skolens hjemmeside.

Billedfremstilling efter 3. klasse

I billedfremstilling udvikler eleverne kompetencer til at udtrykke sig gennem det praktiske billedarbejde inden for de fire færdigheds- og vidensområder tegning og grafik, maleri og collage, skulptur og arkitektur samt digitale billeder. Eleven stifter bekendtskab med et bredt udvalg af udtryksformer, herunder fx teknikker, redskaber og materialer, inden for rumlige, plane og digitale billeder.

Færdigheds- og vidensområder

Tegning og grafik

Færdigheds- og vidensområdet tegning og grafik fokuserer på at udvikle elevernes kompetencer i at tegne og arbejde med grafiske udtryk. I denne fase arbejdes der med tegneredskabers udtryksmuligheder og med tegneopgaver, der kan tage udgangspunkt i iagttagelse, fantasi, forestilling og oplevelser. Læreren kan inddrage skitsering til at udvikle ideer og nye udtryk. Tegneredskaberne bruges til skravering, konturstreg, lys- og skyggevirkning mm. Der arbejdes med enkle trykmetoder som frottage, paptryk, kartoffeltryk og styrofoam.

Maleri og collage

Udtryksformerne maleri og collage fokuserer bl.a. på farver, former og flader. I maleri arbejdes der på forskellige typer af maleunderlag, som kraftigt papir, lærred mm. Udover pensler kan der anvendes maleruller, spartler, svampe og paletknive. Der arbejdes med farveblanding ud fra de tre grundfarver. I arbejdet med collage anvendes og kombineres flere slags materialer i ét billedudtryk, og her kan såvel materialerne som deres farver og tekstur være med til at præge billedudtrykket.

I både maleri og collage arbejdes der med komposition og forgrund, mellemgrund og baggrund i sammenhæng med fx tema, udtryk og motiv.

Skulptur og arkitektur

Udtryksformerne skulptur og arkitektur fokuserer på at udvikle elevernes forståelse for konstruktion, form og funktion.

Udformning af skulptur kan udspringe af en fortælling eller et tema, eller eleverne kan tage afsæt i en undersøgelse af , materialernes muligheder og eksperimentere med skulpturens form.

Der arbejdes med modellering og sammenføjning i ler, modellervoks, gips eller ostevoks.

I arbejdet med arkitektur tages der udgangspunkt i forskellige typer rum i elevernes nærmeste omgivelser. Eleverne kan ud fra egne ideer fremstille arkitekturmodeller på baggrund af et givent tema som fx skolegården eller legepladser.

Digitale billeder

I udtryksområdet digitale billeder er der fokus på, at eleverne kan udtrykke sig og navigere i et digitalt miljø. I et billedbehandlingsprogram kan eleverne arbejde med billedbeskæring, farvejustering, kontraster, klipping og enkelte filtre. Der kan arbejdes med egne fotos, videoer, billeder fra internettet og billeder fremstillet på en digital enhed samt billedbehandlings- og tegneprogrammer. Eleverne lærer om, hvordan et digitalt billede enten er bygget op af farvede pixels eller vektorgrafik, samt hvordan billeder gemmes digitalt med valg af opløsning og filbetegnelse. Eleverne kan fx arbejde med stop motion, hvor en enkel billedhistorie sættes sammen af forskellige billedelementer, animeres analogt og optages med mobiltelefon ved hjælp af en app.

Billedanalyse efter 3. klasse

I kompetenceområdet billedanalyse udvikler eleverne kompetencer til at tale om billeder, og til hvordan de kan bygges op. Gennem billedsamtalen med den enkelte elev undervejs i arbejdet eller i den fælles billedsamtale med klassen, kan eleven udvikle sit fagsprog i faget. Billedanalysen tager udgangspunkt i elevernes egne billeder, klassens billeder og billeder fra forskellige billedkulturer. Billedsamtalen anvendes som afsæt for billedfortællinger og selvstændigt billedarbejde.

Færdigheds- og vidensområder

Billedgenrer

Billedgenrer fokuserer på at udvikle elevernes kompetencer i at kunne kategorisere og genrebestemme billeder. Eleverne lærer at identificere forskelle og ligheder mellem billeder i forhold til form og indhold. Det kan fx være billeder af fællesskaber, landskaber, familier eller dyr.

Billedkomposition

Billedkomposition fokuserer på at udvikle elevernes kompetencer i opbygning af egne og andres billeder. Der sættes ord på de billedelementer, der ses i billedet, og der bruges relevante fagudtryk i beskrivelsen af et billedes opbygning i en billedsamtale. I forhold til billedets rumlige virkning kan det fx være størrelsesforholdet mellem figurer på billedfladen, der antyder, hvor langt væk figurerne skal forestille at være, eller det kan fx være figurer, der overlapper hinanden og dermed viser, hvilke elementer der er nærmest beskueren. Der kan ligeledes tales om overlappning og horisontlinje.

Billedfunktion

Billedfunktion fokuserer på at udvikle elevernes kompetencer i at aflæse visuelle tegn og i at vurdere billeder i deres kontekst. Eleverne præsenteres for forskellige billedtyper, der fx findes i de nære omgivelser, og der kan samtales om deres funktioner som eksempelvis legepladser, bygninger, billboards, trafikskilte, herunder tegn og symboler. Eleverne lærer hvordan form, farver, materialevalg, beskæring, perspektiv og gengivelse af lys fremmer billedets funktion.

Billedkommunikation efter 3. klasse

Her arbejder eleven med at udvikle et billedsprog, som kan anvendes i forskellige sammenhænge og præsenteres for andre. Elevernes billedarbejde formidles i og uden for billedkunstlokalet, til inspiration og erkendelse for andre end dem selv. De lærer hvordan de med forskellige billedudtryk kan deltage i kulturelle projekter på skolen og i det offentlige rum, og hvordan deres billedarbejder kan formidles visuelt i en bestemt kontekst, enten fysisk eller digitalt.

Færdigheds- og vidensområde

Udstilling

Færdigheds- og vidensområdet udstilling fokuserer på evaluering og præsentation af elevernes billeder. Billeder kan udstilles på mange måder, bl.a. som led i digitale præsentationer, som installationer i byrummet eller som en udstilling på skolen. Der kan udstilles både på skolen, i lokalområdet og på relevante og sikre digitale platforme. Der samtales om udstillingens opbygning, præsentation af egne billeder, og der lyttes til andres fremlæggelse. Som led i arbejdet med udstilling og præsentation kan der samarbejdes om egne og fælles billedprojekter.

5.2 2. trinforløb for 4.-6. klasse

I dette forløb videreføres og udvikles de billedsproglige færdigheder og viden. Eleverne udbygger deres kendskab til kunst og visuel kultur og videreudvikler deres kompetencer i at udtrykke sig visuelt i et bredt udsnit af de eksisterende udtryksformer. Billedarbejdet tager fortsat udgangspunkt i aktuelle temaer, og eleverne arbejder på dette trinforløb mere selvstændigt.

I processen med billedfremstilling indgår der skitser og forskellige materialer og teknikker, ligesom der tages afsæt i skildringsformerne, fantasi og forestilling, iagttagelse eller form og struktur. Eleverne lærer at formulere deres intentioner med billedarbejdet og at føre en samtale om det. Billedsamtalen handler om billedets indhold, billedets form - herunder bl.a. komposition, stilart, materiale og teknik - og deres indbyrdes sammenhæng. Desuden samtales der om, hvordan deres egne billeder har sammenhæng med billeder i det omgivende samfund.

I arbejdet med billedanalyse fokuseres der på tilegnelse af faglige begreber, som anvendes i billedsamtaler, lærer og elever imellem. I eget billedarbejde anvendes billedsamtalen til at justere komposition, indhold og udtryk i forhold til billedets funktion og intentionen med billedet.

Billedkommunikationen handler om, at eleven forholder sig til et afsender- og modtagerperspektiv i formidlingen af egne billeder gennem udstillinger i og uden for skolen eller i forskellige digitale miljøer og sammenhænge.

Billedfremstilling efter 6. klasse

I kompetenceområdet billedfremstilling arbejder eleverne eksperimenterende og med at udtrykke sig visuelt med vægt på tematisering inden for de fire færdigheds- og vidensområder. Der arbejdes videre med udviklingen af elevernes praktiske, kreative og visuelle kompetencer.

Her handler det om at undersøge teknikkers, materialers og udtryksformers muligheder samt at eksperimenter med, hvilke der egner sig bedst til det tema eller den opgave, der arbejdes med. De valgte temaer kan tage udgangspunkt i elevernes egen verden eller det omgivende samfund. For at inspirere til elevernes billedarbejde og udvide elevernes blik for kunsten og den visuelle kulturs mangfoldige billedformer er det vigtigt, at eleverne får forskellige oplevelser med billeder i og uden for billedkunstlokalet.

Færdigheds- og vidensområder

Tegning og grafik

I tegning og grafik arbejdes der med elevernes færdigheder i at udtrykke sig grafisk med blyanten på nuancerede måder. Tegning bruges ved arbejdet med skitser og udkast og som selvstændigt billedudtryk, i form af iagttagelsestegning eller som eksperimenterende udtryk, hvor der er fokus på format, form, materialer og teknikker. Der eksperimenteres med forskellige tegneredskabers betydning og muligheder for billedudtrykket. Eleverne udvikler fortsat deres tegneteknikker til at udtrykke rumlighed, lys og skygge, stemninger mm. Der arbejdes med grafiske udtryk og teknikker, i form af højtryk, dybtryk og plantryk fx gennem linoleumstryk, radering og monotypi. I fremstilling af grafik anvender eleverne særligt værktøj og teknikker, der stiller krav til elevens håndelag. Ligeledes arbejdes der med design af mønstre, tryk i rapport, systematik og gentagelse af billedelementer på fladen.

Maleri og collage

Maleri som udtryksform fokuserer på at udvikle elevernes billedudtryk gennem varieret brug af farver, former og materialer på en flade. Collage som udtryksform handler om sammensætning af elementer på en flade. Der tages udgangspunkt i temaer og arbejdes med udformning af et billedrum og en dybdevirkning i billederne ved hjælp af farver, overlaping, perspektiv og størrelsesgradienter.

Der kan arbejdes med egne og fælles billedprojekter. Eleverne lære at begrunde deres valg af materialer i forhold til hensigten med deres billedarbejde, og der kan eksperimenteres med at blande nuancer ud fra grundfarverne. Sammensætning af collageelementer kan foretages på et grundlag af viden om farver, komposition og ud fra collagens indholdselementer. Eleverne inddrager digitale værktøjer i deres billedarbejde for at hente inspiration til motiver og for at afprøve kompositions- og farvemuligheder. Der kan være tale om at organisere billedelementer fra fx bil-, fodbold- og modeblade eller legetøjskataloger ud fra farver, overflader eller motiver tilføjes tredimensionale genstande, som fx kasserede brugsting, maskindele og naturmaterialer, og der kan arbejdes med collagen som rumlig form.

Skulptur og arkitektur

Skulptur fokuserer på elevernes arbejde med rumlige udtryk. Der arbejdes med at skabe skulpturer og andre tredimensionale udtryk. Eleverne arbejder praktisk med modellerings-, udhugnings- og sammenføjningsprincipper. Under skulpturarbejdet udvikler eleverne forståelse for skulpturens formelle forhold som fx balance, materialeegenskaber, overfladekarakter samt skulpturen set i forhold til sine omgivelser.

Arkitektur fokuserer bredt på arbejdet med rum. En indfaldsvinkel kan være at se på rum til social aktivitet med mennesket i fokus. Eleverne arbejder med udkast til, hvordan arkitektur kan komme til at rumme nye og andre muligheder for sociale aktiviteter. Eleverne skitserer og eksperimenterer med tredimensionale modeller, fx med henblik på at realisere bestemte idéer og intentioner eller skabe specifikke ændringer i arkitekturens udseende eller funktioner. Der arbejdes med modeller, installationer og tableauer.

Digitale billeder

I digitale billeder arbejdes der med digitale mediers lyd- og billedskabende muligheder samt de betydninger, som billeder og film kan have på fx de sociale netværkstjenester. Eleverne arbejder med elementær billedbehandling som at markere, kopiere og indsætte i et andet billede, justering af lys og kontrast, enkelte filtre samt arbejdet med lag. Eleverne præsenteres for tegne- og 3D-programmer, som kan levere input til teknologi som lasercutter og 3D-printer. Eleverne kan lære at undersøge og eksperimenterer med de multimodale muligheder, som digitale medier byder på, i forhold til at kombinere lyd, tekst og billeder inden for film, grafisk design, animation og computergrafik. Digitale billeder kan bruges til

præsentationer i en tværfaglig sammenhæng, hvor tekst, billede, musik og anden lyd kan kombineres i en samlet helhed bestående af alsidige udtryksformer. Eleverne lærer at færdes på internettet under hensyntagen til etik og normer, og de lærer at tænke over, hvordan deres billeder kan opfattes af andre mennesker.

Billedanalyse efter 6. klasse

I kompetenceområdet billedanalyse er der fokus på den analyserende tilgang til billeder, og på hvordan billedets elementer tilsammen udgør byggestenene til det samlede billedudtryk.

Der arbejdes videre med at udvide og nuancere elevernes fagsprog i billedsamtalen. I billedsamtalen fokuseres der på genrer, komposition og funktion. Der arbejdes med at kategorisere billeder efter synsmåder, temaer, perioder, stilarter og materialer. Viden om billeders fremstilling og indhold udvikles, og på baggrund af billedsamtalen udfordres eleverne til at eksperimentere med forskellige perioders genrer, formsprog og teknikker i deres eget billedarbejde. Kunsten og kulturens billeder sættes i relation til elevernes eget billedarbejde, og der kan arbejdes med at beskrive, forklare, reflektere og fortolke billeder. Besøg på museer, på udstillingssteder og i det offentlige rum kan indgå i arbejdet med billedanalyse. Eleverne præsenteres for forskellige multimodale produktioner, og der arbejdes med at undersøge nogle af de enkelte bestanddele som billede, lyd og tekst og deres indbyrdes sammenhæng og betydning.

Færdigheds- og vidensområder

Billedgenrer

Billedgenrer omhandler elevernes kendskab til billedkategoriers fællestræk. Eleverne lærer at forholde sig til centrale perioder i kunsthistorien, med stilarter og formsprog, med henblik på at inspirere til eget billedarbejde og udvide deres kendskab til kunsthistorien og den brede billedkultur. Der arbejdes med billedgenrer som fx emoji-alfabetet, piktogrammer, portræt, landskabsmaleri, avisbilleder, hvor fokus er på at lære genren og dens særlige genretræk at kende, samtidig med at der kan eksperimenteres med at udfordre genren.

Billedkomposition

I billedkomposition udbygges elevernes viden om faglige begreber om et billedes opbygning. Eleverne lærer at forholde sig til de enkelte billedelementer og samtale om, hvordan disse spiller sammen, herunder i forhold til fx farvevalg, synsvinkler, balance og dynamik. Fx arbejdes med farvernes virkning i billeder ud fra en viden om, hvordan farver anvendes i forskellige sammenhænge. Der kan også arbejdes med billedelementernes placering i billedet i forhold til, hvornår de skaber dynamik eller balance i billedet.

Billedfunktion

Billedfunktion kan handle om, hvordan et billede kan ændre betydning, alt efter hvilken sammenhæng det optræder i, hvilket medie, det udtrykkes gennem. Der arbejdes med billedsymboler og logoer og intentionen med og betydningen af disse i forskellige sammenhænge. Ligeledes arbejdes der med fx valgplakaters, kunstbilleders og reklamers billedfunktion.

Billedkommunikation efter 6. klasse

I kompetenceområdet billedkommunikation lægges der vægt på, at eleverne gennem varierede udtryksformer formidler iagttagelser, informationer, tanker, fantasi, forestillinger og holdninger til andre. Gennem forskellige formidlings- og udstillingsopgaver opøver eleverne en bevidsthed om brug af billedet som kommunikationsmiddel.

Færdigheds- og vidensområder

Udstilling og formidling

Under færdigheds- og vidensområdet arbejdes med at lave udstillinger, der er meningsfulde for såvel afsendere som modtagere. I arbejdet med udstilling og formidling lærer eleverne at præsentere eget billedarbejde i form af fysiske og digitale udstillinger og som digitale præsentationer. Der arbejdes med afsender- og modtagerforhold i billedkommunikationen, og hvordan det visuelle udtryk kan udformes, samt i hvilken kontekst det optræder i form af fysiske og digitale udstillinger. Eleverne præsenteres for forskellige udstillingsformer, som kan udfordre deres forståelse af, hvordan visuelle udtryk kan udstilles og formidles. Dette kan eksempelvis foregå ved at inddrage kunstudstillinger, men også museums- og butiksudstillinger.

6 Tværgående emner og problemstillinger

Kapitlet handler om, hvordan billedkunst kan bidrage til og berige tværgående emner og problemstillinger, og samtidig hvordan de tværgående emner og problemstillinger kan implementeres i billedkunst.

Elevernes erfaringer med både praktisk og teoretisk billedarbejde i billedkunst giver dem gode forudsætninger for at tænke og arbejde kreativt. De arbejdsmetoder og udtryksformer, eleverne har stiftet bekendtskab med i undervisningen, er direkte anvendelige, når eleverne deltager i tværgående emner. I billedkunst lærer eleverne at få idéer og finde løsninger på, hvordan de kan visualisere de forestillinger, de har. At kunne skitsere sine idéer er relevant i forhold til at få andre til at forstå disse. Undervisningen i billedkunst foregår oftest i et værksted, hvori der befinder sig en række redskaber, materialer og værktøjer. Værkstedets indretning understøtter billedkunsthægtets arbejdsformer, og billedkunsthægtet kan med sit stofindhold og sine arbejdsmetoder understøtte skolens formål og byde ind i andre fag.

På alle klassetrin arbejdes der med fremlæggelser af forskellige emner, hvori der indgår billeder og grafisk layout. Dette taler naturligt ind i fægtet billedkunst, hvor eleverne arbejder med billedkommunikation.

Elevernes praktiske og kreative færdigheder, som de har udviklet i billedkunsthægtet, samt deres viden fra billedkunsthægtets øvrige stofindhold, har således direkte transferværdi til forskellige tværfaglige sammenhænge i og uden for skolen.

7 Tværgående temaer

I det følgende gives en kort beskrivelse af de overordnede rammer for arbejdet med de tværgående temaer: sproglig udvikling, it og medier samt innovation og entreprenørskab. Det indebærer overvejelser om de udfordringer og muligheder, billedkunst rummer for at arbejde med temaerne, samt overvejelser om, hvilke konsekvenser det bør have for tilrettelæggelse af undervisningen.

I billedkunst indgår alle tre temaer enten som en naturlig del af fagets formål, kompetencemål og færdigheds- og vidensområder. Sproglig udvikling i billedkunst kan handle om, at eleverne udvikler deres ordforråd inden for faget og kan anvende relevante fagbegreber i billedsamtalet og i præsentationer af deres værker. It og medier er en integreret del af undervisningen, da temaet indgår i kompetencemålet efter 3. klassetrin og indgår i færdigheds- og vidensområderne fra 1. til 6. klasse. I fagets formål fremgår det desuden, at eleven bruger billedsproget i kommunikative og innovative processer.

7.1 Sproglig udvikling

I billedkunstundervisningen kan sproglig udvikling indgå som de fire dimensioner af det talte og skrevne sprog: samtale, lytte, læse og skrive; men også som et nonverbalt billedsprog, som er hele essensen af faget. Nedenfor fokuseres der specifikt på de fire dimensioner.

Samtale

I billedkunst er billedsamtalet en central del af undervisningen. For at eleverne kan samtale om og reflektere over eget og andres billedarbejde, er det vigtigt, at læreren i sin undervisning understøtter elevernes ordkendskab inden for faget. For at eleverne kan deltage i billedsamtalet om billeders indhold, komposition og funktion, kan det være væsentligt, at eleverne lærer relevante fagudtryk og begreber inden for faget. For at der kan foregå en nuanceret samtale om billeder, er det vigtigt, at eleverne lærer at stille åbne spørgsmål for herigennem at blive aktive deltagere i billedsamtalet.

Lytte

For alle elever er tryghed, accept og anerkendelse af såvel sprog som erfaringer grundlæggende elementer for, at en læreproces kan finde sted. Det er afgørende, at undervisningen er organiseret og tilrettelagt, så eleverne får mulighed for både at lytte til, men også at spørge om og selv benytte det sprog, der knytter sig til faget billedkunst.

Læse

I billedkunst handler det først og fremmest om at lære eleverne at kunne læse billedsproget. Billedsproget er i lighed med tale- og skriftsprog en udtryksform, hvor billeder understøtter og understøttes af tale- og skriftsprog. At læse billedsprog handler om at kunne forstå billeders måder at formidle et budskab på og kunne se forskelle mellem ord og billeders udtrykspotentialer.

I billedkunst kan der læses tekster, fx med det formål at kunne omsætte disse til billeder. Det kan fx være en talemåde eller et eventyr, som kan udtrykkes i et billede eller en tegneserie.

Skrive

At skrive i billedkunst kan bidrage til at udvikle elevernes sproglige nysgerrighed og deres lyst til at skrive, så de igennem hele skoleforløbet oplever sig selv som deltagere i en skriftsprogskultur.

Dette kan understøttes ved fx at skrive korte tekster til deres udstillinger, spørgsmål til billedsamtalen, og der kan arbejdes med logbog, der indeholder skitser og skriftlige refleksioner over egen proces i billedarbejdet. Hvilke udfordringer var der undervejs? Hvad har jeg lært, som jeg ikke kunne før?

7.2 It og medier

It og medier kan anvendes som værktøj til inspiration og som redskab i billedfremstillingen, hvor det giver mening i forhold til fagets intention. It- og mediekompetencer kan udskilles i fire elevpositioner, som i praksis vil have store overlap og sammenfald.

Eleven som målrettet og kreativ producent

I billedkunst kan eleverne bl.a. arbejde med at fremstille digitale billeder som en del af kompetenceområdet billedfremstilling, og som en del af kompetenceområdet billedkommunikation kan eleverne arbejde med at skabe en udstilling i et digitalt miljø. Eleverne kan lære at benytte digitalt udstyr til billedfremstillingen, og materialet herfra kan indgå alene eller sammen med andre digitale billeder i den færdige produktion.

Eleven som kritisk undersøger

I billedkunst kan der arbejdes med fremstillingsteknikker, herunder forskellige billedkategorier og -genrer. Det kan gøre sig gældende i forhold til analoge billeder og digitale billeder, som eleverne kan møde på internettet. I forbindelse med især de indledende og undersøgende faser i planlægningen af et projekt kan eleverne anvende internettet til at indsamle og udvælge relevant og inspirerende billedmateriale.

Eleven som analyserende modtager

Gennem analyse af egne og andres visuelle udtryk kan eleverne tilegne sig viden om billedgenrer og virkemidler. Tilbagevendende analyse af egne billedproduktioner kan styrke en målrettet progression i den samlede billedkommunikation. Analyse af andres billeder kan i denne proces bidrage til at perspektivere nye muligheder i egne billeder.

Eleven som ansvarlig deltager

Under produktionen kan eleverne samarbejde ved brug af kollaborative værktøjer på forskellige platforme. I forbindelse med publicering eller udstillinger kan eleverne udgive deres billeder på sociale netværkstjenester med begrænset brugeradgang, hvor kommentarfunktioner, chatkanaler og vurderingstilkendegivelser kan skabe kommunikation og videreudvikling af det færdige produkt. Det er centralt, at eleverne fx kan arbejde med sociale netværkstjenester på baggrund af samtaler omkring etiske retningslinjer, for eksempelvis gensidig sparring og vurderingstilkendegivelser.

7.3 Innovation og entreprenørskab

Undervisningen i billedkunst har bl.a. fokus på elevernes arbejde med at tænke kreativt og innovativt på baggrund af egne idéer. Billedkunst er bygget op omkring en række billedfremstillingsforløb med et fokus på bl.a. proces, hvor en idé bliver realiseret fra tanke til virkelighed. Eleverne arbejder fx med at udvikle mange idéer, som løbende prioriteres og realiseres i forhold til den ønskede intention. Der kan arbejdes med eksperimenterende processer, hvor valg kan træffes på baggrund af afprøvninger i det praktiske arbejde med forskellige udtryksformer.

Gennem det kontinuerlige arbejde med visuelle udtryk kan eleverne opnå tillid til egne såvel verbale som visuelle kommunikationsevner. Dette kan eksempelvis være i arbejdet med mindre projekter henvendt til andre mennesker i og uden for skolen. Ved eksempelvis at udstille egne billeder uden for skolen arbejder eleverne med en begyndende omverdensforståelse.

Arbejdet med visuelle udtryk giver mange muligheder for at involvere skolen, forældre og lokalmiljøet. Eleverne opnår visuelle handlekompetencer ved at opleve, hvorledes deres billedarbejde gennem planlægning, udførelse og evaluering kan skabe værdi for andre mennesker. Ved at henvende sig til andre mennesker med deres billedarbejde får eleverne udfordringer, som fremmer deres evne til at finde kreative problemløsninger.

En af udfordringerne er at sætte sig ind i modtagerens behov, hvad enten der er tale om en udsmykning eller fremstilling af visuel skiltning. Dette kræver ofte, at eleverne kan forstå forskellige kulturelle sædvaner og koder. I arbejdet med billedkommunikation kan eleverne inddrage og udvikle deres omverdensforståelse ved bl.a. at vurdere egne visuelle udtryks bæredygtighed og relevans.

Billedkunst - Læseplan

2019

2. udgave

Design: BGRAPHIC

Denne publikation kan ikke bestilles.
Der henvises til webudgaven.

Publikationen kan hentes på:

www.emu.dk

Børne- og Undervisningsministeriet
Styrelsen for Undervisning og Kvalitet
Frederiksholms Kanal 26
1220 København K

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET

